

Safranbolu Destinasyonunun İnanç Turizmi Potansiyeline Yönelik SWOT Analizi Çalışması

Nurdan ÖZMEN

orcid.org/0000-0002-7897-0731

Yüksek Lisans Öğr., Karabük Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ABD
Master Student, Karabuk University, Tourism Management Dept.
nurdanozmen78@gmail.com

Mehmet EREN

orcid.org/0000 0003 4064 5535

Yüksek Lisans Öğr., Karabük Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ABD
Master Student, Karabuk University, Tourism Management Dept.
mehmeteren@karabuk.edu.tr

Öz

UNESCO Dünya Miras Listesi içinde yer alan Safranbolu; kültür turizmi için önemli destinasyonlardan biridir. Kültürün bir parçası olan inanç turizmine yönelik olarak da tarihte farklı kültürlere ev sahipliği yapması beraberinde, mimari yapısının farklılıkları ile dikkat çeken dini mekânları bulunmaktadır. Bu nedenle dört mevsim turizm faaliyetlerine uygun bir coğrafi konumda yer alan Safranbolu'da turizm çeşitlendirmesine gidilmesi amacıyla kültür turizmine yakın olarak inanç turizmi potansiyeline yönelik SWOT çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada Safranbolu'nun değişik mimari özelliklerine sahip camileri inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. **Anahtar Kelimeler:** Safranbolu, turizm, inanç, inanç turizmi, SWOT analizi

A Swot Study for The Faith Tourism Potential of Safranbolu Destination

Abstract

Safranbolu, which is on the UNESCO World Heritage List; It is one of the important destinations for cultural tourism. In addition to hosting different cultures in history for faith tourism, which is a part of the culture, there are religious places that attract attention with their architectural structure. For this reason, in Safranbolu, which is located in a geographical location suitable for all-season tourism activities, a SWOT study has been carried out for the potential of religious tourism close to cultural tourism in order to diversify tourism. For this purpose, in addition to Safranbolu houses, mosques with different architectural features should be evaluated within the scope of faith tourism.

Keywords: Safranbolu, tourism, faith, faith tourism, SWOT analysis

1. GİRİŞ

İnanç ve seyahat, insanlık tarihiyle başlamıştır. İlk insan Hz. Adem'in ilk peygamber olması inanç ve insanoğlunun varlığıyla birlikte dini amaçlı seyahatlerin de beraberinde var olduğunu açıkça göstermektedir (Eren ve Kaçar, 2017). Böylece inanç ve seyahatin birbirinden ayrı düşünülemez olan iki olaydır. İnanç turizmi, tarihin ilk günlerinden günümüze kadar gelişerek ve çeşitlenerek süregelen bir turizm çeşidi olup, mevsimsel dalgalanmalardan en az etkilenen bir turizm çeşididir.

Doğal ve kültürel zenginlikler ülkelerin turizm potansiyellerinin güçlülüğünü ve sürdürülebilirliğini göstermektedir.

Turizm, dünyada en hızlı gelişen sektörlerden biri olarak görülmektedir. İnanç turizmi ise turizm çeşitleri arasında hem en eski hem de en çok talep edilen ve gelir getirisi en yüksek turizm çeşidi olarak son yıllarda oldukça gelişen bir turizm çeşidi haline gelmiştir. Dini amaçla yapılan seyahatler, seyahatin en yaygın ve en eski nedenlerinden biridir. Tapınaklar, camiler, kiliseler, sinagoglar, türbeler, vb. dini yerler ile dini törenler her zaman bir çekim merkezi olmuş ve günümüzde de inanç turizmi bakımından önemli olan yerler çok sayıda ziyaretçi çekmekte ve inanç merkezli birçok destinasyon bulunmaktadır (Eren, 2020:6)

Ülkelerin ekonomilerine büyük ölçüde katkı sağlayan turizm sektörü daha özele indirildiğinde, faaliyetlerinin sürdürüldüğü bölgelerde ve şehirlerde de önemli bir kalkınma gücünü oluşturmaktadır. Bu nedenle ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olan turizm, bölgeler arasında da çeşitli rekabetler oluşturmaktadır. Rekabetin yanı sıra değişik deneyimler ve farklılık arzulayan ziyaretçi veya turistlerin istek-beklentilerine uygun şekilde çeşitli alternatif turizm çeşidi oluşturabilecek potansiyelleri ortaya çıkarılmalıdır. Bu sayede daha çok tercih sebebi olabilecektir. Aynı zamanda konaklama gün sayısını arttırarak, turistlerin bölgede daha fazla vakit geçirmesi sağlanmalıdır. Buna paralel olarak harcamalarda bulunan turist, ekonomik olarak yerel halk için istihdam ve yöresel ürünleri pazarlama hususunda önemli bir talep oluşturacaktır. Son zamanlar inanç turizmindeki büyüme, diğer turizm pazarları ile kıyaslandığında şaşırtıcı düzeydedir (Timothy ve Olsen, 2006).

Tüm bu tespitler doğrultusunda Dünya Miras Şehri olan ve kültür turizmiyle ön plana çıkan Safranbolu için kültür turizmine

alternatif olarak inanç turizmi potansiyeli değerlendirilmelidir. İnançın kültürün bir parçası olup, birbiri ile bağdaştığı bilindiğinden kültür turizmi amacıyla yola koyulan bir turistin inanç turizmi kapsamında da çeşitli dini mekânları gezerek bilgi edinmek istemesi muhtemeldir. Bu nedenle şehirde yer alan dini mekânlar turistik ziyaretlere açık hale gelebilmelidir. Özmen (2020) yapmış olduğu çalışmaya göre Safranbolu'da sürdürülebilir turizm ve çevre duyarlılığının sağlanması oldukça önemlidir. Bunun içinde alternatif turizm çeşidi olan inanç turizmi geliştirilebilir.

2. SAFRANBOLU

Safranbolu'nun bilinen geçmişini, tarihte Anadolu'nun kuzeybatı bölgesinde bulunan Paflagonya (Paphlagonia) olarak adlandırılan bölgede bulunan ve MÖ 3000 yıllarına kadar tarihlendirebilmekteyiz. Kızılırmak ve Filyos ırmakları arasında kalan bu bölgede, Firigler, Hititler, dolaylı yönden Lidyalılar, Helenistik Krallıklar (Pondlar), Persler, Romalılar, Selçuklular, Çobanoğulları ve Candaroğulları Beylikleri ile Osmanlı İmparatorluğu hüküm sürmüştür. Safranbolu Kalesi, bugünkü Kent Tarihi Müzesinin ya da eski Hükümet Konağı'nın bulunduğu tepe 1196 yılında Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan'ın oğlu Melik Muhiddin Mesut tarafından Türklerin kesin egemenliğine geçmiştir (safranboluturizmdanismanaburosu.ktb.gov.tr).

Kadim şehir Safranbolu, tarih boyunca birçok uygarlıklar arasında el değiştirdiği gibi Türklerin egemenliğine geçtikten sonra Türk Beylikleri ile Osmanlılar arasında da el değiştirmiş ve 1423 yılından itibaren de Osmanlıların kesin egemenliğine geçmiştir.

Safranbolu, 17. yy'da Sinop-Gerede-İstanbul ticaret yolu üzerinde önemli bir konaklama ve ticari malların değişim merkezi haline gelmiştir. Safranbolu birçok sadrazam ve devlet adamının ikamet ettiği yerdir. (<http://safranbolu.bel.tr/kesfet/tarihce>). Osmanlı Sarayında da Safranboluluların görev aldığı bilinmekte ve bu durum Safranbolu'nun Osmanlı Sarayının arka bahçesi olarak nitelendirilmesini ve yerli halkın saray kültüründen esinlenmesini sağlamıştır.

18. yüzyılda Safranbolu, Asya ve Avrupa arasındaki ticaretin önemli bir merkezi haline gelmiştir. Şehir, Geleneksel Türk kent tarihinin bozulmamış bir örneğidir. Geleneksel kent dokusu, anıtsal yapıları, ahşap yığma evleri, camileri ile kentsel sit alanı ilan edilerek dokusu korunan ender kent merkezlerinden birisidir (Albayrak, 2013). Bir Osmanlı Dönemi kenti olan Safranbolu, daha çok 18. ve 19. yüzyıl geleneksel Türk toplum kültürünü ve yaşantısını günümüze aktarmaktadır. Safranbolu, Türk mimarisinin ve kültürünün bir zirvesini oluşturduğundan, mimari özelliklerini devam ettirmiş ve yeni mimari tarzlar aranmayarak 1940'lara kadar çok değişikliklere uğramadan gerekli bakım ve onarımlar yapılarak günümüze kadar özgün dokusu korunarak gelmiştir (Somuncu, Yiğit ve Bölükbaşı-Ertürk, 2009).

3. İNANÇ TURİZMİ

İnançlar doğrultusunda seyahat; insanların inançlarının bir gereği olarak ibadet veya ruhen arınma, motive olma amacıyla gerçekleştirdikleri seyahatler olup, bu seyahat hareketliliği, insanlık tarihi kadar eskidir (Gül ve Sezerel, 2019: 887). Bu amaçla toplumsal

veya bireysel olarak manevi değerler yüklenen ve kutsal olarak kabul edilen mekanlara ibadet amaçlı sık sık ziyaretler gerçekleştirilmektedir.

Dünya turizminde önemli bir varış noktası olan Türkiye destinasyonu, alternatif turizm türlerinden bir tanesi olan inanç turizmi için de önemli bir çekim merkezidir (Ayaz ve Eren, 2020: 298) Alternatif turizm çeşitlerinden biri olan inanç turizmi: İnananların dini inançları doğrultusunda, kutsal olarak gördükleri, burada inançları gereği ibadetlerini gerçekleştirdikleri; yapı ve mekânları ziyaret ettikleri turizm çeşididir (Karaman ve Usta, 2006: 474). Her turizm çeşidinde bir seyahat etme motivasyonu olduğu gibi inanç turizminde de bu motivasyon dini inançlardan kaynaklanmaktadır.

Dünyada hızla artan teknolojik, sosyal ve kültürel gelişmeler, turistlerin seyahat motivasyonlarını da etkileyerek alternatif turizm türlerinin doğmasına ve turizm pazarının da çeşitlenerek farklı destinasyonların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan biri de “İnanç Turizmi”dir. İnanç esaslarından olan bazı ibadetlerin belirli mekanlarda yapılması gerektiğinden insanların dini ritüellerini yerine getirebilmeleri kutsal saydıkları mekanlara seyahat etmektedirler. Bu seyahatler gelişen teknoloji ve nüfus yoğunluğuna bağlı olarak büyük kitleler halinde yapılmaya başlamış ve bu da inanç turizmini, turizm pazarında önemli bir pazar haline getirmiştir.

Günümüzde farklı inançlara mensup yaklaşık 7,5 milyar kişi inançları gereği ibadet ve ziyaret amacıyla kutsal saydıkları mekanlara seyahat etmektedir. Tarih boyunca Anadolu, üç büyük ilahi (semavi) dinin (İslamiyet, Musevilik ve Hıristiyanlık) kutsal saydığı topraklardır. Anadolu’da bu semavi dinler için kutsal olan birçok

mekan (tapınaklar, kiliseler, sinagoglar, camiler, türbeler) ve hac merkezi bulunmaktadır (Türker vd., 2019: 113) Tarih boyunca yaşanan savaşlar, ticari, kültürel vb. faaliyetlerle Anadolu, tarih boyunca semavi dinlerin diğer coğrafyalara yayılmasında da önemli rol oynamıştır. Anadolu toprakları tarih boyunca sadece tek tanrılı dinlere değil, farklı birçok inanca da ev sahipliği yapmış ve günümüzde bu dinlere ait birçok yapı gelen turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Anadolu inançların ve kültürlerin beşiği olarak açık hava müzesidir.

İnanç turizmi alternatif bir turizm çeşidi olmasının yanı sıra, kültür turizmi ile benzerlik göstermektedir. Dini değere sahip tarihi yapıların aynı zamanda kültürel miras niteliğinde de olması iki turizm çeşidinin iç içe olabileceğini göstermektedir (Richards, 2007: 210). İnsanlar inançları gereği kutsal saydıkları yerleri “hacı” olmak, dua etmek ve ruhen manevi huzura-tatmine ulaşmak için seyahat etmeleri sadece inanç turizmi pazarını oluşturmakla kalmamış ve zamanla bu kutsal kabul edilen mekanlar, yapılar zamanla sadece inananları tarafından değil, diğer macera tutkunları, kültürel bilgilerini artırmak, ya da farklı yerler görmek isteyen kişiler tarafından da sık sık ziyaret edilerek gelişmekte ve popülariteleri de artmaktadır. Çekiciliğin artması bu mekanların tur programları ve organizasyonları içerisinde yer almalarını sağlamaktadır. Bu bakımdan değerlendirildiğinde, inanç turizmi dini ve kültürel anlamda en çok rağbet edilen bir turizm pazarıdır (Özgüç, 2003: 84).

Ziyaretçilerin inanç turizmi kapsamında seyahat motivasyonunu oluşturan nedenler aşağıdaki maddelerle değerlendirilebilir (Güzel, 2010: 90-91; Eykay, Dalgın ve Çeken, 2014: 61):

- Müslümanlar için İslam dininin beş esasından biri olan Hac ibadetini yerine getirmek.
- Dua etmek, günah çıkarmak ve dini vecibeleri yerine getirmek.
- Ortak dini inanca sahip olan bireylerle, aynı atmosferi paylaşmak.
- İnancı gereği kutsal sayılan yerleri görmek ve buralarda vakit geçirmek.
- Dini ortamlardaki ibadet ve ziyaretlerin kişilerde ruhen zindelik sağlaması.

Tüm bu maddeler ele alındığında, inanç turizmi için gerekli motivasyonun bu amaçlar doğrultusunda sağlandığı söylenebilir. Nasıl ki deniz-kum-güneş tatilinde bir rahatlama gerçekleştirmek amacı var ise inanç turizminde de ruhsal anlamda bir rahatlama sağlamak amacı bulunmaktadır (Güzel, 2010: 90).

4. SAFRANBOLU'DA İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ

Safranbolu destinasyonunda kültür varlıklarının bulunması ve bu yönüyle ön plana çıkmasının yanı sıra önemli inanç mekânları da yer almaktadır. Çünkü kültür ve inanç ortak paydada buluşan iki unsur olmakla birlikte; inanç, kültürün bir alt dalını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Safranbolu'da mimari ve tarihi açıdan çeşitli değerlere sahip cami ve türbeler bulunmaktadır (safranboluturizmdanismanaburosu.ktb.gov.tr).

Resim 1: Safranbolu'daki Tarihi Cami Örnekleri

Ulu Camii (St. Stefanos Kilisesi): Bölgede Rumların yaşadığı dönemde, 1872 senesinde kilise olarak inşa edilen yapının adı Aya Stefanos'dur. Mübadele anlaşması ile Safranbolu'da yaşayan Rumların kenti terk etmesiyle Kıranköy mevkiinde bulunan kilise 1956 yılında camiye dönüştürülmüştür. 2014 yılında yapı, restorasyon çalışmaları geçirmiştir. Safranbolu'nun en önemli mimari eserlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır (<https://safranboluturizmdanismanburosu.ktb.gov.tr/TR-156240/tarihi-camiiler.html>).

Köprülü Mehmet Paşa Camii: Osmanlı Sadrazamı Köprülü Mehmet Paşa tarafından yaptırılmış olan cami kendi adını taşımaktadır. Yapı üzerinde herhangi bir yazıt bulunmamasına rağmen Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa'nın göndermiş olduğu el yazması Kuran'dan 1661/1662 yılları arasında ibadete açılmış olduğu

anlaşılmaktadır. Bu tarihi caminin iki kapısı bulunmaktadır. Bunlardan birisi; çarşı tarafında olan büyük, kemerli avluya girilen kısımda yer almaktadır. Diğer kapı ise; Arasta'ya açılan farklı bir yöndedir. Camide tarihi dönem olarak daha geç bir döneme ait olan kalem işleri, mahfil¹ kısmı dikkat çekici belirginliktedir. Bütünüyle 17. Yüzyılın yapı özelliklerini yansıtan cami iki kez restore edilmiştir. Avlusunda yine tarihi yapılar olan; şadırvan, kütüphane, güneş saati ve muvakkithane² caminin tamamlayıcısı şeklinde düşünülerek inşa edilmiştir

(<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekyer/koprulu-mehmet-pasa-cami>).

İzzet Paşa Camii: Padişah III. Selim zamanında Sadrazamlığa yükselen İzzet Mehmet Paşa'nın 1794-1798 yılları arasında, doğduğu şehir olan Safranbolu'ya yaptırmış olduğu camidir. Bu nedenle diğer camiler ile kıyaslandığında daha büyük ölçekte dir. İnşasında kullanılan malzemeler ve işçiliği daha zengin olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca Fevkani Camiler kategorisi içerisinde değerlendirilebilecek nitelikte özellikler bulundurmaktadır. Minber ve mihrabı çok ihtişamlı ve zengin tasarlanmıştır. Cami mihrabının üzerinde Padişah III. Selim'in tuğrası bulunmaktadır. 1902-1903, 1990 ve 2008 yıllarında restore edilen caminin külliyesinde; iki çeşme, abdesthane, kütüphane ve vakıf dükkânları bulunmaktadır. Akçasu deresinin üzerine yapılan kemerler ile cami ve avlusu dikkat çekmektedir

---

¹ Cami içerisinde müezzinlere ayrılan mekân.

² Namaz vakitlerinin ve saatin tespit edildiği, küçük çapta astronomi çalışmalarının yapıldığı mekân.

(<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekyer/zzet-mehmet-pasa-camii>)

Osmanlı'da üst düzey yönetimde bir Safranbolulunun görev aldığı, kentte bu yapılar vasıtası ile gösterilmektedir. Aynı zamanda İzzet Paşa Külliyesinin de inşa edilmesi beraberinde Safranbolu'nun 18. Yüzyılda merkezi yönetim açısından önemli görüldüğünün bir gerekçesi olmaktadır.

Eski Cami: Bizanslılar döneminden kalmış olan yapı kentin Türklerin egemenliğine geçinceye kadar kilise olarak kullanılmıştır. Bu özelliğiyle cami, Safranbolu'da kiliseden camiye dönüştürülen iki yapıdan biridir. Kebir mahallesinde bulunan cami harçla moloz taşlardan yapılmıştır. Kare şeklinde olan caminin; minaresi, çatısı, minberi ve mihrabı ahşaptır. Yapının şekli ve kullanılan malzemeler bugün Safranbolu'da bulunan sivil ve kamusal yapılarda kullanılan yapı teknikleriyle tam olarak örtüşmektedir. Kare planlı olan cami, moloz taştan yapılmış beden duvarlar üzerine ahşap örtülü ile yalın bir yapıdır. Mihrabı, minberi ve minaresi ahşap olan yapının içerisinde ahşap direkler üzerine oturtulmuş kadınlar mahfili de bulunmaktadır. Caminin iç süslemesinde bezeme hat örneklerine rastlanmamaktadır (Sözen 1976)

Gazi Süleyman Paşa Medresesi: Medrese, Eski Camii'nin alt tarafında yer almakatadır. Orhan Bey'in oğlu Şehzade Süleyman adına yaptırılmıştır. Sultan Abdülmecid tarafından 1845-1846 yılları arasında onarımdan geçirilmiştir (<https://safranboluturizmdanismaburosu.ktb.gov.tr/TR-155851/safranbolu.html>)

Kaçak Lütfiye Camii: 1878-79 yıllarında yapılmış olan cami; küçük ölçekli, kırma çatılı ve tek mekân alanıyla dikkat çekmektedir. Kaçak Camisi, eskiden “külliye” denilen bir oluşumun içinde yer almaktadır. Cami ve yanındaki “mahalle kahvesi”, kahvenin üstünde bulunan “mahalle mektebi”, günümüzde sıkça kullanılan yabancı dillerden dilimize geçen “entegre” kelimesiyle anlatılmak istenenin Akçasu Mahallesi’ndeki sergileniştir (<http://www.ulukavak.net/40yil/35.pdf>)

Lütfiye (Kaçak) Camii, 1878 yılında Safranbolu’da bulunan bir derenin üzerine inşa edilmiş yuvarlak bir kemer üzerine kentin mimarisine uygun mimaride yapılan önemli eserler arasında yer almaktadır. Camii, tavanı, ahşap korkuluklu mahfili ve ahşap minaresi ile büyük oranda özgün yapısını korumaktadır. Yapının günümüze kadar özgün yapısını daha iyi bir şekilde korunmasının en önemli nedenlerinden biri, yerleşim yerlerinin dışında yer olması ve az sayıda cemaatinin bulunmasıdır (<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80086/camiler-ve-diger-eserler.html>). Cami yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir.

Dağdelen/Kazdağlıoğlu Camii: 1779 tarihinde Çarşı meydanında, Safranbolu’nun ileri gelenlerinden biri olan Kazdoğlıoğlu Mehmet Ağa tarafından yaptırılmıştır. Diğer yapılardan farklı olarak inşasında taş ve tuğla kullanılmıştır ve tek kubbeli, kare planlı bir camidir. Cami Sekizgen kasnak üzerine oturtulmuş tromplu kubbeden ve beş bölümlü son cemaat yerinden oluşmakta ve kiremitle örtülmüştür (<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80086/camiler-ve-diger-eserler.html>).

Hidayetullah (Dişçi) Camii: 1778-1719 tarihleri arasında Hidayet Ağa tarafından yaptırılmıştır. Safranbolu'da ahşap tavanıyla örnek bir camidir. Yapı, 1873-1874 tarihlerinde de onarımdan geçirilmiştir (<https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63697/onemli-tarihi-yapilar.html>).

Asiye Hatun Camii: 1939 yılında inşa edilen cami; kentin dokusuna uygun şekilde, yığma taşlarla dikdörtgen biçiminde kırma çatı şeklindedir. Cumhuriyet döneminde inşa edilmesine karşın caminin girişinde yer alan kitabede Arap alfabesi kullanılmıştır. Harf devriminin gerçekleşmesine rağmen Arap harfleri ile yazılmış olması toplumun Arapça ile dini açıdan kutsal bir bağ kurduğunu akıllara getirebilmektedir. Bu kutsal ilişki ile yazıldığı düşünülen kitabeye ek olarak yanına Latin alfabesi ile Türkçesi yazılmıştır. Yöresel mimari anlayışıyla inşa edilmiş olan cami küçük bir mahalle camisi olarak tasarlanmıştır.

Tarihi ve mimari özellikleriyle ön plana çıkan camilerin beraberinde, Safranbolu'da yaşamış olan evlialardan; Şeyh Mehmet Emin Efendi, Şeyh Ali Baba, Yıldız Baba, Şeyh Hasan Baba ve Ergülle Baba Türbeleri'de inanç turizmi kapsamında önemli ziyaret noktalarını oluşturacaktır.

5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Araştırmanın amacı: Dünya miras şehri olan Safranbolu destinasyonunda, kültür turizmi faaliyetlerine ek olarak, inanç turizmi potansiyelinin ön plana çıkarılmak istenmesidir. Bu nedenle alternatif turizm çeşitlerinden biri olan inanç turizmi alanında da, Safranbolu şehri önemli destinasyonlardan biri olabilme potansiyeline sahip

olarak görülmektedir. Bunun için var olan mekân ve yapılarıyla ziyaretçiler için, Safranbolu şehri gerekli olan seyahat motivasyonunu oluşturabilecektir. Bu nedenle ilçede bulunan ve inanç turizmine yönelik olarak değere sahip olan alanlarda gerekli gözlemlerde bulunulmuştur. Yapıların mevcut durumları ve inanç turizmi bağlamında tanıtılması hususunda çeşitli unsurlar incelenmiştir. Gerekli literatür taraması ve gözlemler sonucunda elde edilen verilerle SWOT analizi yöntemi kullanılarak, Safranbolu destinasyonunun inanç turizmi kapsamında; güçlü, zayıf yönleri tespit edilip, bunlara yönelik olarak fırsat ve tehditleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. SWOT Matrisi

Güçlü Yönler-S (Strengths)	Zayıf Yönler-W (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Safranbolu'nun UNESCO listesinde yer alması. ▪ Birçok turistik değere ve alana sahip olması;<ul style="list-style-type: none"> ➤ Tarihi Safranbolu evleri, ➤ Kent müzeleri, ➤ Tarihi camiler, ➤ Ulu Camii (St. Stefanos Kilisesi), ➤ Türbeler ve Tekkeler, ➤ Hamamlar, hanlar (Cinci Han), ➤ Köprüler, su kemeri (İncekaya), ➤ Mağaralar (Bulak Mencilis) ▪ Yöresel yemeklerin inanç turizmi bağlamında, helal turizme uygun olması. ▪ Safranbolu gibi Karabük'ün bir diğer ilçesi olan Eskipazar ilçesinde bulunan Hadrianapolis Antik Kenti'nde Erken Bizans dönemine ait 3 kilise kalıntısının bulunması ve bu alanın Safranbolu'ya yakın olması.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alt ve üst yapı çalışmalarının yetersizliği; ▪ Eski Çarşı bölgesi başta olmak üzere turistik noktalarda park sorunu yaşanması ▪ Bazı yolların bozuk olması ▪ Turizmin yoğun olduğu dönemlerde kaldırma kapasitesinin aşılabilmesi. ▪ Yeterli tanıtım yapılmaması. ▪ Ulaşım sorunları; ▪ Havaalanı bulunmaması, ▪ Çevre kirliliği (hava kirliliği). ▪ Turizm çeşitliliği potansiyelinin değerlendirilememesi. ▪ Konaklama ve yeme- içme mekânlarının küçük, butik talebe uygun olması beraberinde büyük çaplı turları karşılamada sorunlar oluşturabilmesi.
Fırsatlar-O (Opportunities)	Tehditler-T (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Önemli mimari özelliklere sahip dini yapıtların bulunması. ▪ İnanç turizminin gelişmesiyle birlikte turizmden daha fazla ekonomik gelir elde edilmesi. Buna bağlı olarak;<ul style="list-style-type: none"> ➤ Turizm sektöründe istihdamın artması, ➤ Ayrıca yerel halkın kalkınması. ▪ Alternatif turizm çeşitleri potansiyeline sahip olması;<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kültür turizmi, ➤ Gastronomi turizmi, ➤ İnanç turizmi, ➤ Mağara turizmi, ➤ Eko-turizm, ➤ Kamp karavan turizmi vb.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bilinçsiz turizm faaliyetleri. ▪ Turizm faaliyetlerinde turizm eğitimi yetersiz kişilerin aktif rol alması. ▪ Tarihi yapıların restorasyon çalışmalarının gerekli şekilde yapılmaması. ▪ Tarihi alanların tahrip edilmesi. ▪ Yatırım eksikliği. ▪ Bazı dini yapıların orijinalliğinin bozulması.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Seyahat motivasyonu turizm için oldukça önemlidir. Bu motivasyonu sağlamak için ise her birey için çeşitli etmenler güdüleyici olabilmektedir. Bu nedenle her ziyaretçiye uygun olan turizm çeşitliliği sağlanması destinasyonlar için oldukça önemlidir. Turizm önceden sadece deniz-kum-güneş üçlüsü beraberinde dinlenme ve eğlenme gibi faaliyetlerle akla gelse de son zamanlarda kültürel, gastronomik, dini vb. özel ilgi alanlarına da hitap etmesiyle çok yönlü bir boyut kazanmıştır. Her alanda olduğu gibi turizm sektöründe de destinasyonlar arası rekabetin yaşanması da turizm çeşitliliklerini hızlandırmaktadır. Bu nedenle de destinasyonlar var olan farklı turizm potansiyellerini de ön plana çıkartmalıdır.

Dünya turizminde önemli bir yere sahip olan Türkiye, alternatif turizm türlerinden olan “inanç turizmi” bakımından da önemli bir varış noktasıdır. Türkiye semavi dinler (İslamiyet, Yahudilik, Hıristiyanlık) açısından önemli dini yapılara ve mekanlara ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye tarih boyunca bu dinlere mensup medeniyetlere ve bu dinlerin yayılmasına ev sahipliği yapmıştır. Bu bakımdan bu dine mensup inanların ziyaret ettiği önemli bir destinasyondur. Yapılan akademik ve bilimsel çalışmalar da Türkiye'nin inanç turizmi bakımından ne kadar önemli olduğunu göstermesi son yıllarda gerçekleşen turizm faaliyetleri ve akademik çalışmalar da bunu kanıtlar niteliktedir.

Geleneksel Türk kent kültürünün ve mimarisinin en özgün şekliyle günümüzde yaşamaya devam eden önemli kenti olan Safranbolu, kültür turizmi bakımından Türkiye turizminde önemli yere sahiptir. Kentte 18. ve 19. yüzyıllarda yapılmış yaklaşık olarak

2000 geleneksel Türk evi bulunmaktadır. Dört mevsim turizm faaliyetlerine uygun bir konumda yer alan Safranbolu'nun, kültür turizmi özelinde önemli bir yerde olmasının yanında içinde bulundurduğu potansiyellerle turizm çeşitlendirilmesine gitmesi gerekmektedir. İnanç turizmi kapsamında seyahat motivasyonu bulunan ziyaretçilerin, tarihi dokusu ve mimarisi ile Safranbolu'da yer alan camiler ve türbeleri tercih sebebi niteliğinde değerlendirilecektir. Bu amaçla ziyaretçiler, farklı mimari yapıdaki tarihi ve butik nitelikteki dini mekânların atmosferinde ibadetlerini gerçekleştirebilirler. Bu nedenle Safranbolu inanç turizminin potansiyeli görülmekte ve bu potansiyelin geliştirilmesine tanıtılmasına yönelik olarak öneriler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Turizm değeri taşıyan önemli tarihi yapıların; restorasyonları gerektiği durumda, aslına uygun bir biçimde yapılmasına özen gösterilmelidir.
- Kültür turizmi ile ön planda olan Safranbolu, kültür turizmine ek olarak inanç turizmini de birlikte değerlendirilmelidir.
- Safranbolu evlerinin mimari özelliklerinin dini mekânlarına da yansıtıldığı görülmektedir. Bu nedenle, tarihi mimari özellikleri olan dini mekânları inanç turizmi kapsamına dâhil edilmelidir.
- Tarihi ve geleneksel mimari örneklerle sahip olan camiler kültür turizminin yanı sıra inanç turizmi kapsamında da gerekli tanıtımları yapılmalıdır.
- Şeyh Mehmet Emin Efendi, Şeyh Hasan Baba, Yıldız Baba, Şeyh Ali Baba ve Ergülle Baba gibi, evliyalara ev sahipliği yapmış din ve gönül erlerinin kentte yer alan türbelerinin inanç turizmi kapsamında ziyaretlere kazandırılmalıdır.

- Safranbolu'ya düzenlenen tur ve gezi programlarına dini açıdan öneme sahip bu cami ve türbelerin de dahil edilerek bu mekanların önemli ziyaret yeri haline getirilmelidir.

- Safranbolu'nun tanıtımında inanç turizmi bakımından önemli olan yapılara ve yerlere de yer verilmelidir.

- Dini bakımdan önemli olan gün ve zamanlarda bu inanç merkezlerine önemli ölçüde ziyaretlerin teşvik edilmesi sağlanmalıdır.

- Kamu ve sivil toplum örgütlerinin gerek web sitelerinde gerekse yazılı ve sözlü basında inanç turizmi bakımından önemli destinasyonların tanıtımları yapılmalıdır.

- Mevsimsel dalgalanmalardan etkilenmeyen turizm çeşidi olan inanç turizmi sayesinde Safranbolu'nun turizmden elde ettiği gelirinin yıl içinde sürdürülebilir hale getirilmelidir.

- Safranbolu'yu ziyarete gelenlerin bedensel ve duygusal huzura ulaşmış olmanın yanı sıra inanç turizmi sayesinde ruhsal bakımdan manevi huzura ermeleri de sağlanmış olacaktır.

Tüm bu öneriler dikkate alındığında, Safranbolu destinasyonunun turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi adına önemli ve olumlu sonuçlar alınacaktır. Kültür turizminde gösterilen ilginin inanç turizmi kapsamında da değerlendirilmesi ve tanıtılması ile Safranbolu daha çok tercih sebebi olabilecektir. Bu sayede diğer kültür turizmi destinasyonları ile rekabette bir fark oluşturacaktır.

Ayrıca turizm sektörünün istihdam ihtiyacı ile turist potansiyelin artması yerel halkın kalkınmasını sağlayacaktır. Turizmden elde edilen gelirle alt ve üst yapı faaliyetleri biraz daha geliştirilebilecektir.

KAYNAKÇA

Albayrak, A. (2013). Alternatif Turizm. Detay Yayıncılık, Ankara.

Ayaz, N. ve Eren, M. (2020)." Türkiye'de İnanç Turizmi Üzerine Nitel Bir Araştırma" Aralık-2020 Cilt:5 No:2 Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, S. 298

Eren, M. (2020). "Türkiye'de İnanç Turizmi ve Geliştirilmesi Üzerine Nitel Bir Araştırma" Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, S.6 Karabük

Eren, M. ve Kaçar, F. (2017). "Sürdürülebilir İnanç Turizmi Kapsamında Türkiye'de İnanç Turizmi Ve Semavi Dinler Arası Seyahat" IWACT 2017 2017-ISBN-978-605-67761-8-2 GENİŞLETİLMİŞ BASKI S. 281, Van

Eykay, İ., Dalgın, T. ve Çeken, H., 2014, İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesi, *Journal of Life Economics (JLE) Dergisi*, 61.

Gül, İ. ve Sezerel, H. (2019). Helal turizmin yerli alanyazındaki dayanaklarının tartışılması. O. Emir (Editör), 20. *Ulusal-4. Uluslararası Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı* (s.887-892), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

Güzel, F. Ö., 2010, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt:2, 90-91.

Karaman, S. ve Usta, K., 2006, İnanç Turizmi Açısından İznik ve Bir Uygulama Çalışması, *III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, 20-22 Nisan, Balıkesir, 473-489.

Özgüç, N., 2003, Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Özmen, N. (2020). "Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turizm İşletmelerinin Çevre Duyarlılığının Belirlenmesi: Safranbolu Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, S.7 Karabük

Richards, G. 2007, *Cultural Tourism: Global and Local Perspectives*, The Haworth Press, Binghamton.

Somuncu, M., Yiğit, T., Bölükbaşı-Ertürk, E. (2007). Türkiye'deki Dünya Miras Alanlarının Güncel Durumlarının Saptanması Raporu: Safranbolu, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Kültürel Miras İhtisas Komitesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.

Somuncu, M., Yiğit, T., Bölükbaşı-Ertürk, E. (2009). "Safranbolu Raporu", İçinde: Türkiye'nin Dünya Miras Alanları-Koruma ve Yönetimde Güncel Durumlar, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Somut Kültürel Miras İhtisas Komitesi, ss. 215- 240, Ankara.

Sözen, M. (1976).Safranbolu Anıtları. *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni*, cilt 554 sayı 333, Temmuz – Ağustos 1976.

Timothy, D. ve Olsen, D. (2006). *Tourism and Religious Journeys*. London-New York: Routledge.

Türker, N., Akça, E. ve Uçar, M. (2019). Dini Mekânları Ziyaret Eden Turistlerin Seyahat Motivasyonları: Kastamonu İlinde Bir Uygulama. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1): 111-132.

www.islamansiklopedisi.org.tr

<http://safranbolu.bel.tr/kesfet/tarihce>

<http://www.ulukavak.net/40yil/35.pdf>

<https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-80086/camiler-ve-diger-eserler.html>

<https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63697/onemli-tarihi-yapilar.html>

<https://safranboluturizmdanismaburosu.ktb.gov.tr>

<https://safranboluturizmdanismaburosu.ktb.gov.tr/TR-156240/tarihi-camiiler.html>

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekye-r/koprulu-mehmet-pasa-cami>

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/karabuk/gezilecekye-r/zzet-mehmet-pasa-camii>